

Sygn. akt I UK 323/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 marca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania I. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o wysokość składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 marca 2010 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 24 marca 2009 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Decyzją z dnia 8 kwietnia 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w B. ustalił dla ubezpieczonej I. K. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w okresie od 2 listopada 2006 r. do 29 lutego 2008 r. wysokość składki na

ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy w wysokości 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale podnosząc, że ubezpieczona podlega wyłączeniu, o którym mowa w art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i nie jest uprawniona do zastosowania preferencyjnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy, stanowiącej 30% minimalnego miesięcznego wynagrodzenia.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. wyrokiem z dnia 29 lipca 2008 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej od dnia 2 listopada 2006 r. do dnia 29 lutego 2008 r. w wysokości 30% minimalnego wynagrodzenia. Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona od dnia 1 października 2005 r. do dnia 30 września 2006 r. była zatrudniona na podstawie umowy o pracę na czas określony w charakterze lekarza dentysty stażysty i z tego tytułu podlegała ubezpieczeniu społecznemu. Z dniem 12 października 2006 r. ubezpieczona dokonała wpisu do ewidencji działalności gospodarczej, a w dniu 13 października 2006 r. uzyskała prawo wykonywania zawodu lekarza stomatologa i z dniem 10 listopada 2006 r. uzyskała prawo wykonywania zawodu lekarza dentysty i została wpisana do indywidualnych praktyk lekarskich.

W dniu 2 listopada 2006 r. odwołująca zawarła umowę o współpracy ze Spółką NZOZ Poliklinika Stomatologiczna „P. ” Sp. z o.o. w B., a jej przedmiotem jest świadczenie usług stomatologicznych.

Sąd Okręgowy wskazał na uregulowanie art. 18 ust. 8 i art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych określających zasady ustalania podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą oraz art. 18a ust. 1 będący odstępstwem od tej generalnej zasady, a który ustala preferencyjną podstawę wymiaru składek w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej na kwotę zadeklarowaną, nie niższą jednak niż 30% minimalnego wynagrodzenia. Dobrodziejstwo tego przepisu nie dotyczy jednak osób, które

wykonyują działalność gospodarczą na rzecz byłego pracodawcy w zakresie czynności objętych wykonywaną działalnością gospodarczą (art. 18a ust. 2 pkt 2). W ocenie Sądu pierwszej instancji istota rzeczy w niniejszej sprawie sprowadza się zatem do ustalenia jaki zakres czynności ubezpieczona wykonywała w oparciu o umowę o pracę jako lekarz stomatolog stażysta, a jaki zakres czynności obejmuje świadczenie przez nią usług w ramach umowy o współpracy z Spółką NZOZ Poliklinika Stomatologiczna „P. ” sp.z o.o. w B. w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej. Sąd Okręgowy stwierdził, że jako lekarz stażysta ubezpieczona mogła wykonywać tylko ściśle określone czynności pod nadzorem lekarza nadzorującego, dysponującego stosownymi uprawnieniami, a w przypadku przekroczenia ich zakresu podlegała konsekwencjom określonym w ustawie z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza. Szczegółowe zasady odbywania stażu zawodowego określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 marca 2004 r. wskazując, iż celem odbycia stażu dyplomowego jest przygotowanie zawodowe, pogłębienie wiedzy teoretycznej oraz praktyczna nauka udzielania świadczeń zdrowotnych. Staż trwa 12 miesięcy, a wynagrodzenie za pracę w tym okresie wynosi 1.403 zł i jest refundowane przez Skarb Państwa. Natomiast lekarz dentysta posiada pełnię praw do wykonywania zawodu wraz z konsekwencjami zawodowymi, określonych w rozdziale 5 ustawy o zawodzie lekarza, po uprzednim uzyskaniu prawa wykonywania zawodu. Sąd Okręgowy podkreślił, że powołane przepisy w sposób jasny określają zakres pojęcia lekarz dentysta i lekarz dentysta stażysta, a zakres ten nie jest tożsamy. Wskazanie pewnych czynności o zbliżonym charakterze, wykonywanych pod nadzorem i po konsultacji z opiekunem, który ponosi pełną odpowiedzialność za ich konsekwencje, nie może przesądzać o świadczeniu przez odwołującą się czynności wchodzących w zakres działalności gospodarczej.

Apelację od wyroku wywiódł organ rentowy.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 24 marca 2009 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie. W ocenie Sądu spełnione zostały przesłanki, wyłączające ubezpieczoną z możliwości zastosowania preferencyjnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy. Wedle uregulowania ust. 2 art. 18a ustawy

systemowej przepisy ust. 1 nie mają zastosowania do osób, które: prowadzą lub w okresie ostatnich 60 miesięcy kalendarzowych przed dniem rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej prowadziły pozarolniczą działalność; wykonują działalność gospodarczą na rzecz byłego pracodawcy, na rzecz którego przed dniem rozpoczęcia działalności gospodarczej w bieżącym lub w poprzednim roku kalendarzowym wykonywały w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej. Sąd stwierdził, że dla spełnienia warunku wykonywania czynności wchodzących w zakres prowadzonej działalności gospodarczej wystarczającym jest realizowanie jakichkolwiek czynności, które były uprzednio wykonywane podczas świadczenia pracy na podstawie umowy o pracę i - wbrew stanowisku Sądu Okręgowego - bez znaczenia jest okoliczność, że realizując obowiązki pracownicze ubezpieczona wykonywała pracę pod nadzorem i po konsultacji z opiekunem oraz, że jako lekarz dentysta stażysta posiadała ograniczone prawo wykonywania zawodu. Istotne jest, że charakter wykonywanych czynności w ramach stosunku pracy był tożsamy z czynnościami wchodzącymi w zakres działalności gospodarczej wykonywanej na rzecz byłego pracodawcy.

Od powyższego orzeczenia wnioskodawczyni złożyła skargę kasacyjną powołując się w niej na naruszenie przepisów postępowania - art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., poprzez wadliwe uzasadnienie zaskarżonego wyroku - nie posiada ono wszystkich koniecznych elementów oraz zawiera braki, które uniemożliwiają analizę motywów wyroku i kontrolę kasacyjną w zakresie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia oraz na naruszenie prawa materialnego - art. 18a ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2007 r. Nr 11 poz. 74 ze zm.) w związku z art. 2 ust. 2 i art. 15 ust. 3a ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (tekst jednolity: Dz.U. z 2005 r. Nr 226, poz. 1943 ze zm.) poprzez niewłaściwą wykładnię, tj. przyjęcie, że „czynności” wykonywane przez lekarza dentystę i lekarza dentystę stażystę w ramach ich praw i obowiązków zawodowych są tożsame.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z uzasadnieniem projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw z dnia 1 lipca 2005 r. (Dz.U. z 2005 Nr 150, poz. 1248) dodanie art. 18a miało na celu wprowadzenie preferencyjnych składek na ubezpieczenia społeczne dla osób, które po raz pierwszy podejmują działalność gospodarczą na własny rachunek. Opłacanie przez okres 24 miesięcy składki na ubezpieczenie społeczne od podstawy wymiaru wynoszącej 30% minimalnego wynagrodzenia miało służyć zmniejszeniu ryzyka związanego z podejmowaniem po raz pierwszy działalności gospodarczej, co pozwoliłoby na przeznaczenie tak zwolnionych środków na prowadzenie i rozwój działalności. Powyższe preferencje adresowane były do osób, które nie miały dotychczas stałych źródeł dochodów (stałej pracy), od których byłyby opłacane składki, i które decydują się na podjęcie własnej działalności. Powyższa zmiana miała na celu zachętę do rozpoczęcia działalności i do przeznaczania zaoszczędzonych w ten sposób kwot na zakup maszyn bądź surowców do produkcji. W chwili wejścia w życie art. 18a najniższe składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe dla osób podejmujących działalność gospodarczą wynosiły w skali roku 5.926,08 zł, stosując powyższy przepis wnosilyby 1.094,64 zł. Oceniając niniejszy stan faktyczny w wyżej wskazanym kontekście okoliczność, iż lekarz stażysta udziela świadczeń zdrowotnych na podstawie umowy o pracę na podstawie art. 15 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentysty a następnie po uzyskaniu kwalifikacji do samodzielnego wykonywania zawodu lekarza dentysty podejmuje indywidualną praktykę lekarską na rzecz tego samego podmiotu - Spółki NZOZ Poliklinika Stomatologiczna „P. ” w B. sama w sobie nie przesądza o zaistnieniu przesłanki wyłączającej stosowanie preferencyjnej podstawy składki z art. 18a ustawy systemowej. Jednakże wykonywanie, przez lekarza prowadzącego indywidualną praktykę lekarską działalności gospodarczej (zawodowej) na rzecz byłego pracodawcy, w postaci świadczenia usług zdrowotnych nie może być uznane, z powodu uzyskania kwalifikacji do samodzielnego wykonywania tych czynności, za nieodpowiadające czynnościom wykonywanym przez tego lekarza w ramach stosunku pracy, w sytuacji, gdy zakres obowiązków wynikających z umowy cywilnoprawnej i wcześniej wykonywanej umowy o pracę są tożsame.

Dopiero ustalenie, że świadczone w ten sposób usługi na rzecz byłego pracodawcy, nie odpowiadają czynnościom wykonywanym w ramach stosunku pracy, umożliwia skorzystanie z preferencyjnych składek na ubezpieczenie społeczne. W realiach niniejszej sprawy stosunek pracy obejmował czynności polegające na udzielaniu świadczeń zdrowotnych lekarza dentysty. Jedynie ze względu na okoliczność braku uprawnień wnioskodawczyni do wykonywania niektórych tych czynności samodzielnie, wobec ustawowego wymogu odbycia stażu będącego niezbędnym elementem doskonalenia zawodowego lekarzy, usługi medyczne świadczone były pod nadzorem lekarza dentysty posiadającego pełne uprawnienia do wykonywania zawodu. Okoliczność ta nie przesądza o tym, iż wnioskodawczyni wykonywała inne czynności z zakresu opieki zdrowotnej – stomatologicznej. Warto przy tym zauważyć, że usługi w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego świadczone przez lekarza stomatologa prowadzącego indywidualną praktykę lekarską, jak i lekarza stomatologa stażysty na podstawie umowy o pracę należy kwalifikować zgodnie z ustawą z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentysty. Tym samym lekarz stomatolog prowadzący indywidualną praktykę nie świadczy innych usług z zakresu ochrony zdrowia od lekarza dentysty stażysty, jeżeli czynności podejmowane przez nich z zakresu ochrony zdrowia są tożsame. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (t.j. Dz.U. z 2008 r. Nr 136, poz. 857 ze zm.) wykonywanie zawodu lekarza polega na udzieleniu przez osoby posiadające wymagane kwalifikacje, potwierdzone odpowiednimi dokumentami, świadczeń zdrowotnych, w szczególności: badań stanu zdrowia, rozpoznawania chorób i zapobieganiu im, leczeniu i rehabilitacji chorych, udzielaniu porad lekarskich, a także wydawaniu opinii i orzeczeń lekarskich. W myśl art. 50 ust. 1 tej ustawy lekarz może wykonywać indywidualną praktykę lekarską (...) po uzyskaniu wpisu (...) do rejestru indywidualnych praktyk lekarskich, zaś prowadzenie indywidualnej praktyki lekarskiej jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (art. 49a pkt 1 powołanej ustawy). W rejestrze dokonuje się wpisu dotyczącego określenia rodzaju prowadzonej działalności m.in. indywidualnej praktyki lekarskiej. Tym samym ustawa względem lekarzy i lekarzy stażystów różnicuje jedynie formy

prawne wykonywania zawodu, prawo do podejmowania czynności medycznych lekarz uzyskuje już w momencie uzyskania dyplomu lekarza. Z kolei art. 15 ust. 3b ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty potwierdza uprawnienie lekarza stażysty do wykonywania czynności z zakresu ochrony zdrowia w postaci: przedmiotowego i podmiotowego badania pacjenta oraz udzielania porad lekarskich po konsultacji z opiekunem; wydawania, po konsultacji z opiekunem, zleceń lekarskich; wydawania, po konsultacji z opiekunem, skierowań na badania laboratoryjne oraz inne badania diagnostyczne, z wyjątkiem badań wymagających metod diagnostycznych i leczniczych stwarzających podwyższone ryzyko dla pacjenta; samodzielnego stosowania, na zlecenie opiekuna, metod diagnostycznych i leczniczych, których praktyczna umiejętność została potwierdzona przez opiekuna; wykonywania wspólnie z opiekunem zabiegów operacyjnych oraz wspólnie stosowania metod leczniczych i diagnostycznych objętych programem stażu; prowadzenia, pod nadzorem opiekuna, historii choroby i innej dokumentacji medycznej; udzielania informacji o stanie zdrowia pacjenta, po skonsultowaniu z opiekunem treści tych informacji; zlecenia czynności pielęgnacyjnych; w stanach nagłych do doraźnego podania lub zlecenia podania pacjentowi leków, a jeżeli są to leki silnie lub bardzo silnie działające - po zasięgnięciu, w miarę możliwości, opinii jednego lekarza. Zwrot „wykonywały w ramach stosunku pracy czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej” z art. 18a ustawy systemowej należy zatem odnieść do czynności zatrudnienia (obowiązków) powierzonych przez pracodawcę i wykonywanych faktycznie przez pracownika na konkretnym stanowisku pracy, a nie do wszystkich czynności jakie pracownik może wykonywać np.: z racji posiadanych przez niego kwalifikacji, bądź też do działań o takim samym lub podobnym charakterze. Tym samym usługi zdrowotne (w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego) świadczone przez lekarza prowadzącego działalność gospodarczą (zawodową) w formie indywidualnej praktyki lekarskiej na rzecz podmiotu, w którym był zatrudniony jako stażysta, wyłączają możliwość preferencyjnego ustalenia wysokości składki na zasadach opisanych w art. 18a ustawy systemowej wówczas, gdy usługi te odpowiadają czynnościom wykonywanym w ramach istniejącego stosunku pracy, a więc obowiązkom

wynikającym z łączącej lekarza jako pracownika i zakład opieki zdrowotnej jako pracodawcę umowy o pracę. W ustalonym stanie faktycznym czynności z zakresu opieki dentystycznej w czasie stażu wnioskodawczyni i później w ramach wykonywanej praktyki lekarskiej w przeważającym zakresie się pokrywały. Mając powyższe na uwadze oraz cel jakiemu służyło wprowadzenie art. 18a ustawy systemowej stwierdzić należy, że wnioskodawczyni wykonywała praktykę lekarską w ramach działalności gospodarczej "na majątku" byłego pracodawcy i nie była zmuszona do ponoszenia ryzyka związanego z podejmowaniem działalności w postaci wydatkowania wysokich kwot na zakup sprzętu medycznego oraz surowców potrzebnych do świadczenia usług opieki dentystycznej. Tym samym nie jest uzasadnione zmniejszenie ryzyka związanego z podejmowaniem takiej działalności poprzez przeznaczenie zwolnionych na podstawie art. 18a ustawy systemowej środków na prowadzenie i rozwój działalności gospodarczej.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

